

Hannerne av *Strophosomus melano-* *grammus* Frst.

Av

A. C. Ullmann, Kristiania.

Til orientering ønsker jeg helst at utskille *Neliocarus*-formerne fra *Strophosomerne*, ogsaa som underslegt. En *Neliocarus faber* f. eks. viser en helt anden figur end en *Strophosomus*. Mens vingedækkernes rot er indknepen hos *Neliocarus*, er skuldrene hos *Strophosomus* utvidet rundede. Den skarpe rand langs dækkernes rot er ogsaa en iøinefaldende karakter for *Neliocarus*. Jeg oppfatter dem derfor helst som ved adskilte slegter, saaledes som Reitter har gjort i det i 1916 utkomne V bind av hans *Fauna Germanica*.

Hvad kjønnsforskellen hos *Strophosomus* angaar, da synes forfatterne enige om, at hannerne gjennemgaaende er mindre, smalere og mere elliptisk formede, hunnerne større og bredere ovale. Kun om hannen av *S. melano-*
grammus Frst. vil de intet uttale. Den har ingen set. Er det naturens skyld, eller er det entomologernes? Det er derom jeg vil tillate mig at sige min mening.

Av slegten *Strophosomus* vil jeg først se utskilt som egen art:

S. fulvicornis Walton (= *curvipes* Ths. = *Baudueri* Desbr.). Man maa gi Helliesen (Nogle nye norske Col. 1910) ret i, at denne art skiller sig meget skarpt fra de

øvrige arter av slekten. Stierlin i 1885 (Bestimm. Tab. XIII) har set, at denne art er en av de faa europæiske Strophosomus-arter, hvis øine er forholdsvis flate og nærmest formede som kuglesegmenter. Hos den store flerhed av slektens arter er øinene kegleformede med Spidsen vendende noget bakover. Dette er saaledes tilfældet med de øvrige skandinaviske arter. Seidlitz (Fauna Baltica 1891 s. 588) paaviser, at vingedækkerne paa *S. fulvicornis* paa hver side like ved mellembrystet har en temmelig dyb indsænkning, som ikke findes hos de andre Strophosomer. Thomson uthæver, at det forreste par skinneben, især hos hannen, er stærkt krummet. Der er saaledes ingen vanskelighed ved at tyde en han av denne art. Vingedækkernes mellemrum er besatte med sterke, korte børster.

Arten er sjelden. I Norge er den mig bekjendt kun funden av Helliesen ved Mandal, og ved Kristiansand og i Søgne av mig.

Baade i Nord- og i Mellemeuropa er de to øvrige arter av Strophosomus blandt de almindeligst forekommende skadelige snutebiller nemlig:

S. melanogrammus Frst. (= *coryli* F.) og *S. rufipes* Stph. Disse to arter er hinanden meget like baade i form og farve. Det sorte hudskelet er paa hele oversiden besat med graa og brune skjæl, som noksaa let falder av ved gnidning. Som hos saa mange snutebiller opstaar da ofte skaldede flækker av tilfældig størrelse og form. Men én „skaldeflæk“ synes ikke tilfældig, nemlig den, som der fornemmelig er taget Hensyn til ved arternes opstilling, og som har git anledningen til Forsters prioriterede navn paa arten: *S. melanogrammus*. Det er en skaldet flæk, som begynder ved skutellen, strækker sig i bredden over første mellemrum paa hver side av Sømmen og naar $\frac{1}{4}$, høist $\frac{1}{3}$ av sømmens længde. Jeg betegner den for kortheds skyld ved navnet „gramma“. Om dette gramma mener jeg, at det kan ikke være artsmærke og kun forsaavidt kjöns-

merke, som det betegner en befrugtning af hun av arten *S. melanogrammus* Frst. Jeg mener at med Forsters uheldige artsnavn er en usandhed bleven prioriteret, og at denne usandhed er kilden til den forestilling at arten former sig ved parthenogenese. Vil en samler skaffe sig hanner av *S. melanogrammus*, da maa han agte paa kopulationen, som her søndenfelds i Norge falder i første halvdel av juli. Paa bladene av forskellige løvtrær, især hassel, sitter da sammen efter kopulationen en skare hunner og en enkelt eller ganske faa hanner, kjendelige paa sin ringe størrelse, smale krop og mangelen av gramma. Siden man ikke ser hanner udenfor parringstiden, maa man tro de gaar i jorden og dør, naar denne tid er forbi.

I juli 1880 medbragte W. M. Schöyen fra et ophold i Skodje paa Söndmöre blandt andet 5 stykker av *Strophosomus*. De er nu opstillet av Schöyen i Universitets-Musæets norske koleopter-samling, bestemte som *S. obesus* Msh. Saa heter i Reitters katalog av 1883 den art som nu efter katalogen av 1906 kaldes *S. melanogrammus* Frst. 4 stykker har gramma, det femte, som er mindst og mest elliptisk, har ikke gramma. Jeg mener, det er en han, og at Schöyens bestemmelse er ubetinget rigtig. Han som var saa fin en kjender av lepidopternes farvede skjæl, deres nuancer og mønstre, har set rigtig ogsaa paa disse biller. De tilhører samme lokale varietet og er alle av samme art, skjönt en av dem ikke har gramma.

Professor J. Rygge forærede mig i 1916 venskabeligst sit sommer-udbytte av coleoptera, deriblandt en suite av *S. melanogrammus* Frst. fra et ophold paa Stueflaaten i Lisje. Derav anser jeg 4 stykker for hunner og 2 for hanner. Alle hunner har, og begge hanner mangler gramma; men alle er samme lokale varietet og taget sammen.

Megen nytte har jeg havt av et overskud av doubletter efter avdøde Helliesen, som hr. konservator Frits Jensen i Stavanger har overlatt mig. De er samlet av Helliesen

paa Jæderen og i Ryfylke. — Dertil kommer da mit eget materiale fra Kragerö, Kristiansand og Kristiania omegn.

Iblandt hele dette materiale findes efter min mening hanner saavel som hunner av *S. melanogrammus* Frst. av forskjellig saavel som av samme lokal-varietet, hannerne altid uten, hunnerne oftest med gramma. En hun kan ogsaa ganske mangle denne skaldeflæk, jeg har kaldt gramma. I et saadant stykke ser jeg en ubefrugtet hun. Eller gramma kan være mere eller mindre slet begrændset. Kopuleringen har da sagtens været mere eller mindre fuldstændig. Jeg mener gramma er utjenlig som avgjørende artsmerke for *S. melanogrammus* Frst. Stierlin og flere lægger vegt paa de børsters plads som danner rækker paa vingedækkerne. De mener, hvis børsterne følger dækkernes mellemrum, saa punktstriperne blir nøgne, har man for sig *S. melanogrammus*; mens børsterækker som følger punktstriperne, gjør, at dyret maa tydes som *S. rufipes*. Jeg finder ikke denne karakter fuldt konstant og foretrækker derfor med Thomson og med Reitter i Fauna Germ. (V s. 64) at søke den avgjørende karakter i børsternes form. Hos *S. melanogrammus* er børsterne forholdsvis lange sammenlignet med *S. rufipes*. De hælder noget bakover, er i spidsen ofte bøiede og noget udvidede i bredde, bleke av farve og skjæl-lignende. „*Setae validae, subsquamosae*“ siger Thomson.

Hos *S. rufipes* Stph. er børsterne korte, ret opstaaende, ofte bare synlige i profil. Arten varierer nok saa meget, men dens varieteter hører ikke hid. Der kan være mulighed for at en hun uten gramma av *S. melanogrammus* kan forveksles med en hun av *S. rufipes*. De forreste børster kan synes at peke paa arten *rufipes*, men de bakerste vil sætte paa ret spor. Man maa jo ved tydning av hvert stykke altid have for öie, at børster og skjæl saa let gnides av.

Ogsaa hunner av *S. rufipes* Stph. har av og til en skaldet flæk bak skutellen, men som ikke let blir saa

regelmæssig som „gramma“, der kan mistages for artsmerke. Gramma kan ikke godt tænkes fremkommet anderledes end ved kopulationen, især naar det viser sig, at det ikke forekommer hos hannerne og ikke hos alle hunner.

Ved dissektion af Strophosomer, som var uten gramma og; som jeg dels efter størrelse og kropsform, dels efter børsternes karakter har bestemt som hanner av *melanogrammus*, har det endelig vist sig 1) at de virkelig var hanner og 2) at der er en iagttagelig om end yderst ringe forskjel mellem parringsorganet hos hannen av *melanogrammus* og det av *rufipes*: den frie endeplate paa den uparrede og usymmetrisk anbragte saakaldte „stengel“ er hos *melanogrammus* temmelig lang og i spitsen trekantet avrundet, hos *rufipes* derimot forholdsvis bred og tvert avskaaren foroven.

De for avhandlingen fornødne dissektioner er udførte og resultatet beskrevet, som ovenfor, av Mag. sc. Kai L. Henriksen, hvem jeg herved meget takker for kyndig og velvillig bistand. Mine venner Professor Rygge og Konservator Natvig har ogsaa opmuntret og hjulpet mig, og gjennem Konservator F. Jensen er, som før nævnt, materiale overlatt mig efter afdøde Helliesen. Saaledes er, trods mine 80 aar og en neurose i høire haand, artiklen kommen istand, takket være de nævnte herrer.

Kristiania, d. 29/3 1920.
